

Bilgi Dünyası ve İntihal

Information World and Plagiarism

Engin BAYSEN*, Nermin ÇAKMAK**

Plagiarism, one of the widespread behavior contradicting academic honesty, is becoming a serious common problem for both educators, librarians, and publishers. Adding plagiarism continues to create problem for those researchers and writers who praise academic honesty and scientific ethics. To prevent the formation and to delete the problem of plagiarism, an educational understanding is the key which focuses on to realize transfer of scientific and academic honesty to behavior, starting educating the issue to primary school students and adults as well. Adding cooperative effort of educators, librarians, and publishers is important. In this context the approach and the role of the Information World regarding plagiarism is also high-valued.

Değerli okurlarımız,

İntihal giderek eğitimcilerin, kütüphanecilerin ve yayıncıların ortak sorunu haline dönüşmektedir. Tabi bu sorun akademik dürüstlüğe ve bilim etiğine önem veren ve özen gösteren araştırmacı ve yazarların da sorunu olmayı sürdürmektedir. Bu editoryal yazıda, konuya özellikle eğitim yönünden yaklaşmayı uygun gördük. Çünkü, bu önemli sorunla başa çıkmanın temelinde, öğrencilikten itibaren bireylere akademik etik değerlerin kazandırılmasında, bilimsel ve akademik dürüstlüğün davranışa dönüştürülmesine yönelik eğitim anlayışı yatmaktadır. Ayrıca, intihalin çözümünde eğitimcilerin, kütüphanecilerin ve yayıncıların ortak çabasını da önemli görmekteyiz. Bu bağlamda bu yazıda, özellikle bu üç paydaştan yayıncılık boyutunda yer alan Bilgi Dünyası'nın intihal konusuna verdiği önemin ve yaklaşımının altını çiziceğiz.

Geleceğin birer araştırmacıları olma potansiyeline sahip bireylerini yetiştiren eğitimciler, öğrencilerinin araştırma projelerini hazırlarken ve raporlaştırırken akademik dürüstlük ilkelerine uygun hareket etmeleri için yönlendirmektedirler. Bu yönlendirmeyi hem ders içeriğinde hem de öğrenci projeleri danışmanlıkları sırasında yapmaktadırlar. Aynı zamanda öğrenci ödevleri, intihal (ya da daha doğru bir ifadeyle "benzerlik

* Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, engin.baysen@neu.edu.tr

** Dr., TMMOB Mimarlar Odası Kütüphanesi, ncakmak73@gmail.com

oranlarını”) tespit etme araçları ile de kontrol edilmektedir. Fakat, bu kontroller henüz lisans öğrencileri düzeyine yeteri kadar yaygınlaştırılmamıştır. Bu kontroller daha çok yüksek lisans ve doktora tezlerinin benzerlik oranlarının denetimini kapsamaktadır. Bu benzerlik oranlarını tespit etme araçları her ne kadar intihalin yapılmasını önlemede çok etkili olmasa da caydırıcılık açısından faydasının olduğu söylenebilir.

Her şeye rağmen öğrencilerin maalesef intihal yapmaya devam ettiklerini görmekteyiz. Öğrencilerin çoğunluğu intihal yapma nedenlerini özellikle kendilerine yüklenen sorumlulukların fazlalığına, zaman azlığına ve iyi not alma kaygısına bağlamaktadır. Öğrenciler tarafından dile getirilen bu nedenler, literatürde bu konuda yapılan araştırmaların sonuçlarıyla da uyumaktadır. Bu araştırmalarda, öğrencilerin ortaya koydukları bu nedenlere ek olarak, erteleme, araştırma yapmaya isteksizlik, internet kullanımının yaygınlaşması gibi nedenler de sıkça vurgulanmıştır (Evering ve Moorman, 2012; Köklü, 2000; Özenç Uçak ve Ünal, 2015; Wilkinson, 2009). Ayrıca intihale, ezberlemeye dayalı eğitim sistemimizin de önemli bir katkısının (olumsuz yönde) olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü ezberlemeye dayalı eğitim, öğrencilerin elde ettikleri bilgiyi özümseyip, kendi cümleleriyle (tabiki yine kaynak göstererek) yazma becerilerinin gelişmesini engelleyebilmektedir. Böyle olunca da öğrenciler, yaygın olarak kopyala-yapıştır intihaline yönelmektedir. İntihal ile kültürel değerler ve kültürel farklılıklar arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar tarafından da, ezberlemeye dayalı eğitim yaklaşımının özellikle doğu toplumlarınca benimsendiği dile getirilmekte, bu toplumlarda öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin yetersiz olduğu, bu kültüre ait öğrencilerin yüzeysel öğrenenler oldukları ve bu bağlamda intihal konusunu yeterince dikkate almadıkları vurgulanmaktadır (Hayes ve Inrona, 2005; Leask, 2006; Sowden, 2005; Zimerman, 2012). Bu çalışmalarda Türkiye yaygın olarak doğru kültürü içerisinde değerlendirilmiştir ve batı ülkeleriyle (ABD, Avrupa Birliği ve İngiltere) yapılan bazı karşılaştırmalı araştırmalarda (Kayaoğlu, Erbay, Flitner ve Saltaş, 2016), Türkiyeli öğrencilerin batı kültürüne ait öğrencilerden daha fazla intihal yaptıkları görülmüştür. Diğer taraftan intihalin ne olduğunu bilmeyen, kavram yanlışlarına sahip ve diğerlerine göre masum sayılabilecek önemli bir öğrenci kitlesinin ise, bu girişimi bilinçsizce (kasıtsız) gerçekleştirdikleri yapılan araştırmalarla ortaya konmaktadır (Baysen, Hoškova-Mayerová, Çakmak ve Baysen, 2017a, 2017b; Çakmak, 2015; Henderson, 2011; Mahmood, Mahmood, Khan ve Malik, 2010). İntihali kasıtsız olarak yapan öğrencilerin varlığını tespit etmeye yönelik yapılan bu araştırmalardan birisine de Bilgi Dünyası'nın bu sayısında yer verilmiştir. Değerli okurlarımızın bu makaleyi okumasını tavsiye ederiz.

İntihal bir suç olmakla birlikte, aynı zamanda bilimsel bilgiyi çarpıtarak, bilim dünyasını yanıltmaya yönelik önemli sonuçlar da doğurabilmektedir. Başka bir deyişle intihal davranışıyla, bilimsel bilginin sistematik ve kümülatif ilerleyişine çelme takılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin geleceğin birer araştırmacıları olabileceği düşünülerek, her birinin şimdiden akademik dürüstlüğe önem veren ve bilim etiğine uygun davranan bireyler olarak yetiştirilmeleri sağlanmalıdır. Öyle ki; bu sürecin ilköğretimden itibaren

başlamasının gereği de çok açıktır. Öğrenciler eğitim basamaklarında ilerlerken, bu basamakları bilimsel etik değerler açısından da zenginleşerek aşabilmelidirler. Böylelikle, öğrencilerin intihali bir alışkanlık haline dönüştürmelerinin önüne geçilmelidir. Bu bağlamda, öğrencilerin bilerek veya bilmeden yaptıkları intihal davranışlarının önlenmesinde eğitimcilerin ve kütüphanecilerin ortak çabasının önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu editoryal yazıda her ne kadar bu ortak çabayı detaylarıyla açıklamak mümkün olmasa da bir kaç örnek vermemizin yararlı olacağı kanısındayız. Örneğin, bu ortak çabada eğitimcilere düşen temel görevler arasında derslerinde ve öğrencilerin araştırma projelerindeki danışmanlıkları esnasında öğrencilere intihalin ne olduğunu, intihalin neden yanlış bir davranış olduğunu, başkalarına ait düşüncelerin doğrudan veya değiştirilerek yazılmasını nasıl atıf yapılacağını (doğru ve yanlış atıf uygulamalarını göstererek) anlatmaları; öğrencilere bilimsel ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamalarında yardımcı olacak nitelikte ödev vermeleri; öğrencileri seminer, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere çalışmalarıyla katılmalarına teşvik etmeleri ve böylece öğrencilerin bilimsel ortamlarla daha fazla karşılaşmalarını sağlayarak, daha eğitim yaşamındayken araştırma etiği ve kültürünü kazandırmaya yönelik etkinlikler sayılabilir. Kütüphanecilerin bu konudaki görevleri arasında ise kütüphane okuryazarlığı, kütüphane oryantasyon veya kullanıcı eğitimlerinin içeriğine bilimsel etik, bilimsel iletişim, atıf yapma ve kaynak gösterme konularını dahil etmeleri; rehberler hazırlayarak öğrencilerin akademik dürüstlük ve intihal konularını öğrenmelerinde yardımcı olmaları sayılabilir. Elbette bu etkinliklerde eğitimcilerin ve kütüphanecilerin birlikte hareket etmesi daha çabuk ve olumlu sonuç alınmasında önemli olacaktır.

Eğitim sürecinde etik değerlerin ve bilimsel araştırma kültürünün yerleşmemesinin, öğrencilerin ilerleyen dönemlerinde, iş ortamlarında ve özellikle akademisyenliği meslek olarak seçenlerde, akademik olmayan olumsuz davranışları meslek yaşamlarında da sürdürmelerine yol açabildiği gözlenmektedir. Bu davranış bilimsel araştırma kültürünün yerleşmemesinden veya atıf yapma ve intihal konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklanabileceği gibi, akademik yükseltme kriterlerinde nitelikten çok niceliksel artışı teşvik eden politikalardan da kaynaklanabilir. Nedeni her ne olursa olsun, ülkemizden de, intihalden arınmış, özgün ve nitelikli araştırmaların bilim dünyasına kazandırılmasının önemi açıktır. Bu kapsamda eğitimciler ve kütüphaneciler kadar yayıncılara da önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda Bilgi Dünyası, üzerine düşen görevi titizlikle sürdürmektedir. Yayın Kurulumuz tarafından bu görev birkaç şekilde gerçekleştirilmektedir. Öncelikle, yayımlanmak üzere Dergimize gönderilen makaleler Yayın Kurulumuz tarafından atıf verme ve kaynak gösterme kuralları açısından ciddi bir değerlendirmeden geçirilmektedir. Bununla birlikte, makalenin benzerlik tespit etme araçları ile kontrolleri daha önce editoryal ve bilimsel değerlendirme işlemleri tümüyle bittikten sonra gerçekleştirilirken, bu son sayımızla birlikte bu kontrol işlemi makale Dergimize gelir gelmez yapılmaktadır. Bu sayede daha baştan önlem alınmakta ve intihal tespit edilen bir çalışma üzerinde boşa zaman harcanması engellenerek, diğer

başvurularımıza daha verimli ve etkin zaman ayrılabilir. Böylelikle, hem Türkiye hem de dünya kütüphane ve enformasyon literatürünün etik değerleri gözetilen nitelikli çalışmalarla gelişmesine önemli bir katkı sunulması hedeflenmektedir.

Bir diğer önemsedığımız görev, Dergimizde intihal konusu ile ilgili çalışmalara mümkün olduğu kadar yer vererek, bu konudaki araştırmaların artmasını teşvik etmeye çalışmaktır. Bu sayımızda da intihal ile ilgili kavram yanlışlarına ve bu yanlışların giderilmesinde eğitimci ve kütüphaneci iş birliğinin önemine yer verilen "Lise Öğrencilerinin İntihal İle İlgili Kavram Yanlışlarının Giderilmesinde Uluslararası Bakalorya Programı'nın Etkisi" başlıklı çalışmanın konuya ilgi duyan araştırmacıların, kütüphanecilerin ve eğitimcilerin ilgisini çekeceğini umuyoruz. İlgili okuyacağınızı düşündüğümüz bir diğer çalışma da, maalesef ülkemizde de önemli bir sorun olan sahte yayıncılık konusundaki "Kütüphanecilik ve Enformasyon Biliminde Sahte Yayıncılığın Ortaya Çıkışı: Nijerya'daki Akademik Kütüphaneciler İçin Bilimsel Araştırma İle İlgili Önemli Konular ve Olası Sonuçlar" başlıklı çalışmadır.

İntihalın engellenmesine ve bilimsel çalışmaların niteliğinin artırılmasına yönelik üzerimize düşen önemli görevlerden bir diğeri de, bu kapsamda eğitim seminerleri düzenlemektir. Bu eğitim seminerlerinden ilkinin, Bilgi Dünyası ve Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) iş birliği ve Mimarlar Odası desteğiyle, 20-21 Mayıs 2017 tarihlerinde "Bilimsel Araştırma, Yazı Yazma ve Yayımlama Süreçleri" adı ile gerçekleştirdik. Katılımcılarımızla yoğun bir etkileşim ve bilgi alışverişi içerisinde gerçekleştirdiğimiz eğitim seminerimizde, katılımcılarımızın özellikle araştırma yöntemleri, bilimsel bir makalenin nasıl yazılacağı, atıf verme, kaynak gösterme ve intihal konularında bilgiye gereksinimleri olduğu gözlenmiştir. Bu gereksinimler, eğitim süresince katılımcılarımız tarafından da sıkça dile getirilmiş ve bu eğitimlerin tekrar etmesinin gereği vurgulanmıştır. Bu nedenle bu eğitimleri önemsiyor ve katılımcılarımızın önerileri ve gereksinimleri doğrultusunda eğitimlerimizin içeriğini geliştirerek sürdürmeyi hedefliyoruz. Bu bağlamda eğitim içeriğinin geliştirilmesine ilişkin önerilerinizi ve düşüncelerinizi egitim@unak.org.tr ve bilgi@bd.org.tr adreslerinden bizimle paylaşabilirsiniz.

Değerli okurlarımız,

Dergimizin Aralık 2016 sayısının yayımlanmasından bu yana geçen altı aylık uzun ve zorlu sürecin sonunda size yine değerli bilimsel çalışmalarla merhaba demenin sevincini yaşıyoruz. Daha önceki sayılarımızda olduğu gibi bu sayımızda da meslek alanımızın çeşitli sorunlarına değinen, nedenlerini tartışan ve çözüm önerileri getiren ilgiyle okuyacağınızı düşündüğümüz önemli çalışmalar bulunmaktadır. Bu sayımızda “*Hakemli Makaleler*” bölümümüzde beş, “*Görüşler*” bölümümüzde de iki çalışmayı sizlerle paylaşıyoruz. Bu çalışmalardan ikisi (biri “hakemli” biri de “görüşler”de yayımlanan), editoryal yazımızın konusu da olan intihal, akademik dürüstlük ve sahte yayıncılık konusundadır. Yine hakemli çalışmalarımız arasında yer alan, intihal ve akademik dürüstlikle dolaylı ilişkisi kurulabilecek (ya da nedenleri arasında sayılabilecek) bir diğer çalışma da bilgi arama süreçlerine ilişkin tutumla ilgilidir. Bu çalışmada bilgi arama süreçlerine ilişkin tutum, az incelenen çalışma gruplarından biri olan mimarlık öğrencileri özelinde ele alınmıştır. Keyifle okuyacağınızı düşündüğümüz diğer iki hakemli çalışmadan birisi, Türkiye’de eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanındaki bilimsel yayınların geniş ölçekte ve derinlemesine analiz edildiği bibliyometrik çalışma, diğeri de konusundaki çalışmalara önemli bir bakış açısı sağlayacağını düşündüğümüz bellek kurumlarında dijitalleştirme ve dijital koruma ile ilgili çalışmadır. Görüşler bölümümüzde yer verdiğimiz değerli çalışmalarımızdan bir diğeri de alanımızda yeni sayılabilecek sosyal ağ analizi konusu hakkındadır. Yazarlarımıza Dergimize gösterdikleri ilgiden ve Dergimizin kalitesinin artmasına yönelik yapmış oldukları değerli katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu sayımızda hem Yayın Değerlendirme Kurulumuzda hâlihazırda bilimsel desteğini sürdüren hakemlerimizden hem de Dergimize gönderilen çalışmaların konusu doğrultusunda yeni hakemlerimizden önemli bilimsel görüş ve destek alınmıştır. Hakemlerimize emekleri ve yazıların kalitesini artırmaya yönelik yapmış oldukları değerli bilimsel katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Son söz,

Değerli okurlarımız, Dergimizin hem yayın kalitesini giderek artırmak hem de ulusal ve uluslararası alan indekslerinde varlığını devam ettirebilmek ve ayrıca mesleğimiz adına önemli diğer alan indekslerinde yer alabilmesini kolaylaştırabilmek için bazı standartlaşma hazırlıkları içerisindeyiz. Bu çalışmalarımız olgunlaştıkça ve somutlaştıkça sosyal ağ üzerinden sizlere duyuracağımızı şimdiden paylaşmak isteriz.

Bir sonraki sayımızda yine dopdolu bir içerikle, yeni konu ve çalışmalarımızla buluşmak dileğiyle...

Kaynakça

- Baysen, E., Hořková-Mayerová, Š., Çakmak, N. ve Baysen, F. (2017a). Misconceptions of Czech and Turkish university students in providing citations. A. Maturo, Š. Hořková-Mayerová, D.-T. Soitu ve J. Kacprzyk (Dizi Ed.), *Studies in Systems, Decision and Control Series: Vol. 66 Recent trends in social systems: Quantitative theories and quantitative models* içinde (s. 183-190). Switzerland: Springer. doi: 10.1007/978-3-319-40585-8_16.
- Baysen, E., Hořková-Mayerová, Š., Çakmak, N. ve Baysen, F. (2017b). Misconceptions regarding providing citations: To neglect means to take risk for future scientific research. Š. Hořková-Mayerová, F. Maturo ve J. Kacprzyk (Dizi Ed.), *Studies in Systems, Decision and Control Series: Vol. 104 Mathematical-statistical models and qualitative theories for economic and social sciences* içinde (s. 177-186). Switzerland: Springer. doi: 10.1007/978-3-319-54819-7_12
- Çakmak, N. (2015). Undergraduates' misconceptions concerning plagiarism. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(2), 212-240. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2543> adresinden erişildi.
- Evering, L. C. ve Moorman, G. (2012). Rethinking plagiarism in the digital age. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(1), 35-44. doi: 10.1002/JAAL.00100
- Hayes, N., ve Introna, L. D. (2005). Cultural values, plagiarism, and fairness: When plagiarism gets in the way of learning. *Ethics & Behavior*, 15(39), 213-231. doi:10.1207/s15327019eb1503_2
- Henderson, T. (2011). The biggest misconceptions about plagiarism. <http://www.sooperarticles.com/writing-articles/article-writing-articles/biggest-misconceptions-about-plagiarism-276836.html> adresinden erişildi.
- Kayaoğlu, M. N., Erbay, Ş., Flitner, C., ve Saltaş, D. (2016). Examining students' perceptions of plagiarism: A cross-cultural study at tertiary level. *Journal of Further and Higher Education*, 40(5), 682-705. doi: 10.1080/0309877X.2015.1014320
- Köklü, N. (2000). Lisans ve lisans üstü öğrencilerinin görüşlerine göre araştırma sürecine yönelik etik olmayan davranışların gösterilme sıklığı ve nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(4), 527-542. <http://kuey.net/index.php/kuey/article/view/577> adresinden erişildi.
- Leask, B. (2006). Plagiarism, cultural diversity and metaphor-implications for academic staff development. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31(2), 183-199. doi: 10.1080/02602930500262486
- Mahmood, S. T., Mahmood, A., Khan, M. N. ve Malik, A. B. (2010). Intellectual property rights: Conceptual awareness of research students about plagiarism. *International Journal of Academic Research*, 2(6), Nowember, 193-198.
- Özenç Uçak, N. ve Ünal, Y. (2015). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin akademik sahtekârlık ve intihal konusundaki görüşleri. Prof. Dr. İrfan Çakın'a Armağan içinde (s. 251-264). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/32-U%CC3%A7ak-%CC3%9Cnal-251-264.pdf> adresinden erişildi.
- Sowden, C. (2005). Plagiarism and the culture of multilingual students in higher education abroad. *ELT Journal*, 59(3), 226-233. doi: 10.1093/elt/cci042

- Wilkinson, J. (2009). Staff and student perceptions of plagiarism and cheating. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 98-105. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ864328.pdf> adresinden erişildi.
- Zimerman, M. (2012). Plagiarism and international students in academic libraries. *New Library World*, 113(5/6), 290-299. doi: 10.1108/03074801211226373